

Innst. S. nr. 180

(2005-2006)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

St.meld. nr. 11 (2005-2006)

Innstilling fra utenrikskomiteen om samarbeidet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) i 2005

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Innledning

Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa spilte en viktig rolle i prosessen som førte til Murens fall og slutten på den kalde krigen. Helsingfors-prosesens historiske visjon om et samlet og fritt Europa er imidlertid ennå ikke oppnådd. I tillegg til at en rekke land fremdeles er preget av konflikt og ustabilitet, er en rekke nye trusler mot vår felles sikkerhet oppstått. Grenseoverskridende organisert kriminalitet som omfatter handel med mennesker, narkotika og våpen samt terrorisme, er problemer som best kan bekjempes i fellesskap.

Ved årsskiftet 2005/2006 står OSSE etter Regjeringens oppfatning sterkere rustet enn ett år tidligere. 2005 ble preget av grunnleggende diskusjoner om OSSEs plass i europeisk sikkerhetsarkitektur, dens mandat og dens virkemåte. Den sikkerhetspolitiske situasjon som OSSE vokste frem fra, er grunnleggende endret. I tillegg har Russland og en rekke land i Samveldet av uavhengige stater (SUS) satt spørsmål ved om organisasjonen lenger ivaretar deres interesser. Uenighet knyttet til budsjett og bidragsskalaer truet i tillegg med å lamme organisasjonens virksomhet. Diskusjon knyttet til reform av organisasjonen har derfor preget OSSE i hele 2005.

Regjeringen mener denne diskusjonen har hatt positive virkninger. Reformpanelets rapport, som omtales i meldingen, har fått frem hva OSSEs bidrag til det multilaterale samarbeidet er, og oppfordret til en samling om organisasjonens grunnleggende verdier. Samar-

beidsklimaet er derfor bedret, og man er blitt enig om løsninger i budsjettspørsmålene. Regjeringen arbeider i 2006 for å forsterke denne positive trenden og for at organisasjonen bidrar til å oppnå viktige mål for norsk europapolitikk.

Norske prioriteringer i 2005

Regjeringen ser arbeidet i OSSE som en del av en aktiv europapolitikk som er bredere enn forholdet til EU. Norges deltakelse i den politiske dialogen i OSSE og støtte til organisasjonens operasjonelle virksomhet bidrar til å oppnå Regjeringens målsetning om å fremme demokrati, menneskerettigheter og stabilitet i Europa. Dette inkluderer kampen mot nye trusler, som terrorisme, organisert kriminalitet og menneskehandel.

At OSSE er en konsensusorganisasjon, gjør at gode argumenter og evne til å finansiere prosjekter gir Norge stor relativ innflytelse på organisasjonens virksomhet. Norge har etter Regjeringens vurdering legitimitet hos nær sagt alle deltakerland som en fredsnasjon uten skjult dagsorden. Norge har også mulighet til å fremme en egen politikk i OSSE i forhold til EU-landene. Gjennom OSSE har Norge mulighet for å påvirke deler av EUs politikk i våre nærområder. Gjennomføringen av EUs naboskapspolitikk vil trolig øke kontaktflaten mellom EUs utenrikspolitikk og arbeidet i OSSE. I OSSE har Norge også et forum for konsultasjoner med USA og Russland.

Norge har i 2005 blant annet prioritert arbeidet med reform. Dette har vært en naturlig videreføring av tidligere argumentasjon fra norsk side for strukturelle reformer av organisasjonen. OSSE har på en fleksibel måte etablert nye strukturer for å møte utfordringer for regional sikkerhet.

Nettverket av feltoperasjoner, institusjoner og formannskapetets personlige representanter med ulike mandater og tilknytningsformer gjør at organisasjonen kan fremstå som lite enhetlig. En uoversiktlig struktur med mange uavhengige enheter har også bidratt til mistan-

ker om at de større landene bruker organisasjonen til å fremme bilaterale interesser. Strukturell reform av organisasjonen vil dermed både kunne effektivisere den og ha positive politiske konsekvenser. Norge har bl.a. argumentert for at generalsekretæren bør få en sterkere rolle, politisk og operasjonelt, og for å etablere mer enhetlige og transparente strukturer i organisasjonen. Det har vært viktig for Norge å sørge for at reformprosessen ikke vanskeliggjør eller svekker OSSEs arbeid, særlig for menneskerettigheter og demokrati. For at man skal kunne overvåke deltakerlandenes opprettholdelse av OSSEs standarder, er det etter Regjeringens syn viktig at OSSEs institusjoner beholder stor grad av autonomi for å forhindre politisk press.

Et annet arbeidsfelt for Norge har vært likestilling, kvinners rolle i fredsbevarende operasjoner og kampen mot menneskehandel. Norge har arbeidet for et tillegg til handlingsplanen mot menneskehandel som omhandler handelen med barn. Dette tillegget ble vedtatt under ministermøtet i Ljubljana i desember 2005. Regjeringen mener det nå er viktig at handlingsplanen blir gjennomført, og Norge har fått gehør for en ordning der OSSEs spesialrepresentant og enheten mot menneskehandel skal rapportere årlig til OSSEs faste råd om status. I Ljubljana besluttet man også retningslinjer for OSSEs personell i forhold til menneskehandel. Norge har støttet et svensk initiativ om gjennomføring av FNs sikkerhetsråds resolusjon 1325 om kvinner i fredsbevarende operasjoner. Man fikk i Ljubljana konsensus for et vedtak som gir OSSEs strukturer i oppdrag å utarbeide og tilpasse prosjekter for å integrere kvinner i konfliktforebygging, krisehåndtering og gjenoppbygging etter konflikter. Norges ambassadør til OSSE skal lede en arbeidsgruppe som skal bistå formannskapet i å bringe arbeidet på likestilling, SR 1325 og toleransefeltet videre.

Bygging av rettsstaten og innsats på politisektoren har lenge vært prioritert fra norsk side. En velfungerende rettsstat er bærebjelken i et stabilt demokrati. Innsats på denne sektoren er med på å bekjempe organisert kriminalitet og korrupsjon og bidrar til fredelig sameksistens i samfunn preget av etniske eller politiske konflikter. Norge har hatt en sterk stilling i OSSEs politiarbeid i Serbia-Montenegro og har støttet politireform i Kirgisistan. Regjeringen vil i 2006 se på mulighetene for et prosjekt i justissektoren i Moldova.

OSSE er en viktig normsetter i forhold til et annet prioritert område i norsk politikk: kontroll med håndvåpen og konvensjonell ammunisjon. Norge er med i dette arbeidet og støtter konkrete prosjekter i OSSE-området.

OSSEs brede og flerdimensjonale tilnærming til sikkerhet gir etter Regjeringens oppfatning et godt utgangspunkt for å bekjempe terrorisme. FNs vedtak og rammeverk utgjør det juridiske og politiske grunnlaget for OSSEs aktiviteter på dette området. Som en politisk organisasjon bidrar OSSE til å øke bevisstheten og kunnskapen rundt de problemer man står overfor, og til å skape politisk tilslutning til nye initiativer og iverksettelse av tiltak. For Norge har det vært viktig å arbeide for at kampen mot terrorisme ikke går på

bekostning av menneskerettighetene. Det lyktes imidlertid ikke å få konsensus om en beslutning på ministermøtet om å slutte seg til Europarådets retningslinjer for forholdet mellom menneskerettigheter og terrorisme.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Olav Akselsen, Vidar Bjørnstad, Marit Nybakk, Hill-Marta Solberg og Tone Merete Sønsterud, fra Fremskrittspartiet, Morten Høglund, Siv Jensen og Øyvind Vaksdal, fra Høyre, Erna Solberg og Finn Martin Valleresnes, fra Sosialistisk Venstreparti, Ågot Valle, fra Kristelig Folkeparti, Jon Lilletun, fra Senterpartiet, Alf Ivar Samuelsen, og fra Venstre, Anne Margrethe Larsen, viser til at OSSE er den eneste sikkerhetsorganisasjon der alle europeiske land, innbefattet Russland og landene i Kaukasus, og land i Sentral-Asia, USA og Canada, deltar på like fot. Ved tilstedeværelse i de ulike landene, med egne kontorer, demokratiserings- og menneskerettighetsprogram og innsats for å skape dialog, spiller OSSE en viktig rolle i de omstillinger som pågår. Dette gjelder særlig i Sentral-Asia og Kaukasus.

Komiteen vil peke på at de fleste medlemslandene opplever konsekvenser av grenseoverskridende, organisert kriminalitet. Dette gjelder blant annet handel med narkotika og våpen. OSSE har en viktig rolle i kampen mot grenseoverskridende, organisert kriminalitet. Menneskehandel er et økende problem for mange av medlemslandene, både som eksportører, transitland og mottakerland for organisert slaveri. Menneskehandel skaper lidelse for mange mennesker, særlig for kvinner og barn. Komiteen er derfor opptatt av det viktige arbeidet som gjøres både av OSSE generelt og av OSSEs spesialrapportør for menneskehandel spesielt. Komiteen viser til at OSSE vedtok et eget tillegg til handlingsplanen mot menneskehandel med fokus på handel med barn på ministermøte i Ljubljana i desember 2005. Dette er et viktig skritt videre i forhold til bekjempelsen av menneskehandel.

Komiteen ser positivt på det reformarbeidet av organisasjonen som har vært gjennomført i 2005. Rapportering tilbake på de reformrelaterte spørsmål som ministermøtet har bedt OSSEs faste råd om å følge opp, blir viktig. For å kunne bistå i de endringer som finner sted både i Sentral-Asia og Kaukasus, er styrking av valgobservasjon gjennom ODIHR viktig.

Komiteen viser til FNs sikkerhetsråds resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet og den norske handlingsplanen som Regjeringen la frem 8. mars 2006. Komiteen viser til at Norge har støttet et svensk initiativ om gjennomføring av resolusjon 1325 i fredsbevarende resolusjoner. Dette har resultert i et vedtak som gir OSSEs strukturer i oppdrag å utarbeide og tilpasse prosjekter for å integrere kvinner i konfliktforebygging, krisehåndtering og gjenoppbygging etter konflikter. Norges ambassadør skal lede en arbeids-

gruppe som skal bistå formannskapet i å bringe arbeidet med likestilling, resolusjon 1325 og toleransefeltet videre. Komiteen ser positivt på det.

Komiteen vil understreke betydningen av det arbeid som pågår i OSSE for å møte de økte utfordringer i forhold til flerkulturelle og flerreligiøse samfunn. OSSE har i løpet av de to siste årene økt sitt fokus på rasisme og fremmedfrykt, antisemittisme og hatkriminalitet og bidrar til å fremme dialog og samarbeid på tvers av religion og kulturelle grupper.

Komiteen deler Regjeringens syn på OSSEs flerdimensjonale tilnærming som et godt utgangspunkt for å bekjempe terrorisme, og mener samtidig det er viktig at Norge har hatt en aktiv pådriverrolle for å styrke samarbeidet med Europarådet i forhold til ivaretagelse av menneskerettighetene i kampen av terrorisme.

Komiteen er opptatt av at OSSE spiller en aktiv rolle i forhold til fastlåste konflikter og de behov for demokratiseringsprosesser som eksisterer i flere av OSSEs medlemsland. Dette gjelder blant annet positive skritt som er tatt i forhold til Nagorno-Karabakh gjennom dialog mellom statslederne i Armenia og

Aserbajdsjan. Komiteen viser også til reformprosesser som pågår i Georgia etter valgene. Demokratiseringsprosessene i Hviterussland, Usbekistan og Tadsjikistan har ikke kommet videre i positiv retning, og det er behov for fortsatt innsats fra OSSEs side i disse landene. I tillegg er det viktig å ha fokus på Tsjetsjenia. Komiteen viser til den humanitære situasjonen generelt og situasjonen til de internt fordrevne flyktningene spesielt. Regjeringen bør derfor fortsatt arbeide for å bidra til at OSSE-nærvær kan gjenopprettes i Tsjetsjenia.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

St.meld. nr. 11 (2005-2006) - om samarbeidet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) i 2005 - vedlegges protokollen.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 31. mai 2006

Olav Akselsen
leder

Ågot Valle
ordfører

